

ИЗВЕСТИЯ НА НАРОДНИЯ МУЗЕЙ-ВАРНА

КНИГА IX (XXIV)

BULLETIN
DU MUSÉE NATIONAL
DE VARNA

TOME IX (XXIV)

1973

ДЪРЖАВНО ИЗДАТЕЛСТВО — ВАРНА

И в а н · С и м. И в а н о в

В западния край на Варненското езеро при с. Страшимирово (Голям Аладън) от 1921 г. е известно праисторическо наколно селище.¹ На същото място археологически материали са извадени от смукачката «Егея» през 1957 г.² и от декември 1969 г. до февруари 1970 г. от земснаряда «Скития».³

От 7 до 15 март 1970 г. земснарядът «Скития» извършваше драгиране на 150 м западно от споменатото вече наколно селище. Мястото, на което работеше машината, е било блатиста местност, заливана при покачване на водата във езерото. Прокопаваше се канал, в който да стъпят основи за укрепителна дига, с ширина 10 м и дълбочина до 3,80 м от езерното ниво, като се достигна до мергелен пласт. При работата си в западно направление в протежение на 105 м машината се натъкна на гъсто набити дървени колове. На мястото, където се изхвърляше драгираният материал, след изтичането на водата оставаха много черупки от морски мекотели, части от дървени колове, животински кости, каменни и кремъчни сечива и голямо количество фрагментирана праисторическа керамика. Археологическите материали очевидно принадлежат на ново, неизвестно наколно селище, което ще обозначим под името Страшимирово—2.⁴ В миналото мястото на това наколно селище е съставлявало част от дълбоко врязания морски лиман.⁵ Поради близостта на доловете «Сулуджи» и «Топлата вода» то постепенно е било затлачено от наноси.

НАХОДКИ ОТ СЕЛИЩЕТО

1. Оръдия на труда

А. О т к а м ъ к

1. Чук-брадва. Дълж. 12,5 см, шир. 4,3 см, деб. 4,3 см и диаметър на отвора 1,7 см. Инв. № I 1502 (табл. III, 5). Направен от сивозелен камък с вулканичен произход и има добре полирана повърхност. Тилната част на сечивото е кръгла, а острието дълговидно и с разширяващи се навън краища.

2. Точило. Дълж. 14,6 см, шир. 11,5 см и деб. 7,4 см. Инв. № I 1503 (табл. I, 9). На работната страна има две групи от по 4 бразди с дълж. от 3 до 6,2 см и дълб. от 0,4 до 1,2 см. Източвани са върхове на костени сечива и оръжия.

3. Тежест. Дълж. 16,1 см, деб. 4,2 см и диаметър на отвора 2,6 см. Инв. № I 1504 (табл. I, 8). Бял варовик. Има кръгла форма, с плоски страни и заоблен ръб. Отворът е кръгъл и разположен в средата.

4. Чукалки — 2 бр. Диамет. 6,8 и 7,9 см. Инв. № I 1505, 1506 (табл. I, 2, 3). Сивочерен камък. Формата им е сферична и имат загладена повърхност.

Б. О т к р е м ъ к

В сравнение с останалия археологически материал от селището намереният кремък е твърде малко. Както и във всички наколни селища от Варненското и Белославското езеро той е с черен цвят.

1. Нож. Дълж. 2,5 см, шир. 3,2 и деб. 0,9 см. Инв. № I 1507 (табл. III, 2). Отчупен е и от двата края. Има четириъгълно сечение. И двете страни са с едър ретуш, като едната е излъскана от употреба.

¹ Х. и К. Ш к о р п и л, Наколни постройки в езерото, ИВАД, VII, 1921, стр. 79.

² А. М а р г о с, Нови находки от наколното селище при с. Страшимирово, Варненско, Археология, VII, 1965, кн. 1, стр. 57—65.

³ А. М а р г о с, Праисторическо наколно селище Страшимирово—1, настоящият том, стр. 267.

⁴ Под името Страшимирово—1 остава по-рано откритото наколно селище (вж. А. М а р г о с, цит. съч., настоящият том, стр. 267 и заб. 1.).

⁵ А. М а р г о с, Към въпроса за датирането на наколните селища във Варненското езеро, ИВАД, XII, 1961, стр. 1—5.

2. Пила. Дълж. 4,4 см, шир. 2,6 и деб. 0,9 см. Инв. № I 1508 (табл. III, 1). Има четириъгълно сечение. Едната страна е ретуширана така, че са направени зъбци.

3. Стъргалки — 2 бр. Дълж. 4,6 и 5,9 см и шир. 3,3 и 3,8 см. Инв. № I 1509 и 1510 (табл. III, 3, 4). Стъргалките имат четириъгълно сечение. На едната страна по дължината и предната част е нанесен висок ретуш, а на другата страна е направен подострящ ретуш вероятно с предназначение за нож.

В. От еленови рога и кост

1. Чук. Дълж. 11,2 см, шир. 8,3 см, вис. 6,4 см и диаметър на отвора 2,6 см. Инв. № I 1492 (табл. I, 1). Има една плоска и кръгла работна страна, която е силно излъскана от употреба.

2. Чук. Дълж. 13,2 см, шир. 5,2 см, деб. 4 и диаметър на отвора 2 см. Липсва парче от задната част. Инв. № I 1493 (табл. I, 7). В отвора е запазена част от дървената дръжка.

3. Копачка. Дълж. 20,1 см, деб. 6,1 см. Инв. № I 1494 (табл. I, 6). Личат следите от отчупване и издялване по работната част. Отвор не е направен, но в задната част има врязване вероятно за привързване на дръжка.

4. Копачка. Дълж. 12,9 см, шир. 2,2 см, деб. 2,7 и диаметър на отвора 0,9 см. Липсва част от работния край. Инв. № I 1495 (табл. II, 6). Има слабо дъговидна форма.

5. Копачка. Дълж. 11,3 см, шир. 2,4 см, деб. 2,7 см и диаметър на отвора 1,1 см. Липсва част от работния край. Инв. № I 1496 (табл. II, 5).

6. Копачка. Дълж. 17,1 см, шир. 5,8 см, деб. 2,7 см и диаметър на отвора 2,2 см. Липсва част от работния край. Инв. № I 1497 (табл. I, 5). Запазеният дял е силно излъскан.

7. Копачка. Дълж. 14,5 см, деб. 3,8 см и диаметър на отвора 1,2 см. Инв. № I 1498 (табл. I, 4).

8. Копачка. Дълж. 11,2 см, деб. 3 и диаметър на отвора 1,5 см. Инв. № I 1499 (табл. II, 4). Работният край е силно скосен.

9. Шила — 2 бр. Имат съответна дължина 12,1 и 12,5 см и шир. 2,1 и 2,3 см. Инв. № I 1500 и 1501 (табл. II, 1, 2). Изработени са от куха кост. Работният край е образуван от скосяване в едната страна. Задната част е грубо оформена.

Трябва да се посочат и 13 части от рога на елен, по които има следи от обработка. Те изясняват техниката на изработване. Изрязвана е по-плътната кора на рога и след това отчупвана. Върху един рог има недовършен отвор с дълб. 1,5 см. Това показва, че отворът е правен преди оформяне на сечивото. Следите от изрязване и издялване са от кремъчни сечива.

Г. От глина

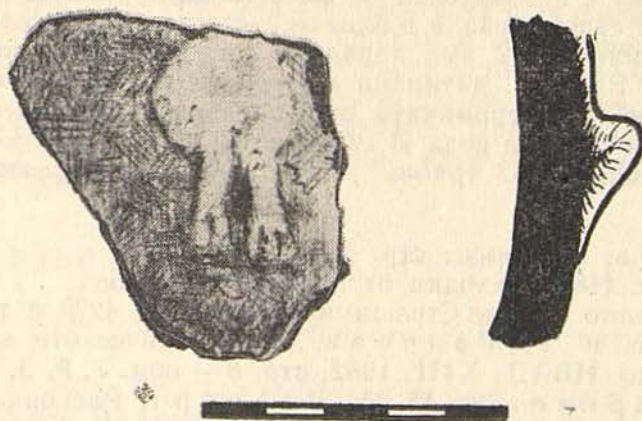
Прешлен с диам. 4,2 см, вис. 3,2 и диаметър на отвора 0,7 см. Инв. № I 1511 (табл. II, 3). Има сивожълт цвят. Формата на тялото е биконична, със заоблен ръб по средата. Отворът е цилиндричен.

II. Керамика

Тя е най-многобройният археологически материал и е силно фрагментирана от работата на земснаряда. Това затруднява точното определяне формата на съдовете. Само при няколко фрагмента е запазен целият профил на съда, което дава възможност те да бъдат възстановени (табл. IV, 7—9).

В глината, от която са изработвани съдовете, има примес на песъчинки, а при някои дебелостенни съдове и мазилки и примес на слама. Дебелината на лома се движи от 0,5 до 1,2 см, като в редки случаи достига до 3 см (при хранилищата). От запазените части на тялото и устията се установява преобладаването на гърнета, кани и купи. По форма тези съдове са предимно сферични. По-сигурни са данните за отделните части на съда. Най-често ръбът на устието е заоблен и само в няколко случая плосък. Обикновено устието е извито навън, като при някои е удебелено и има скосен навътре ръб (табл. V, 1—12). Шийките са предимно ниски, почти веднага преминаващи към устието. Дъната на почти всички съдове са плоски и в редки случаи леко вдлъбнати. Повечето са със заоблен към тялото ръб, като само при някои дебелостенни съдове ръбът на дъното е изразен. Два фрагмента от дъна на паници са със столчета във форма на многоъгълник, чиито страни са заоблени навътре. Много късо-

ве от глинени съдове имат запазени дръжки (табл. IV, 3—6). Най-разпространени са плоските дръжки с равна повърхност. По-малко са тези с жлеб, а само няколко имат изпъкнал в средата ръб. Рядко се срещат и дръжки с кръгло сечение и само една с гребенчата форма. Много малко от съдовете са имали езичести дръжки. Обикновено дръжките са разположени по тялото, но се срещат и при устието, като в едни случаи излизат над него и по-рядко наравно с ръба. По-голямата част от дръжките са поставени вертикално на тялото и много рядко хоризонтално. Повърхността на почти всички съдове е изгладена. Често се среща излъскана повърхност в горната част на тялото и от вътрешната страна на устията. Огрубена повърхност имат някои от големите и долната част на по-малки съдове. Цветът варира между сив, сивочерен до черен.

Обр. 1

Fig. 1

Значителна част от съдовете имат украса, която е няколко вида. Най-разпространена е тази от ямички или насечки, образуващи от един до три пояса (рядко повече) околоръст на тялото (табл. V, 15—17). Много често ямички или насечки има по ръбовете на устията и по страничните ръбове на някои плоски дръжки (табл. IV, 3). При съдсвите с по-големи размери по тялото има релефна лента, прекъсната с ямички (табл. V, 19). Само при един къс такава лента има непосредствено под устието. Сравнително малко са съдовете с украса от шнур, но в различни геометрични форми — успоредни пояси, триъгълници, полукръг, запълнен с коси линии (табл. V, 18, I, 18, 20). Рядко са съдовете, украсени с врязани линии, разположени в триъгълник или мрежест орнамент (табл. V, 13). На няколко фрагмента е запазена комбинирана украса — линейна с ямички (табл. IV, 2). При устията на някои съдове има от един до три перпендикулярни или коси релефни ръба. При два случая на такава украса те са разположени на тялото (плещите) и по тях има направени насечки. Малко съдове имат по тялото различни по големина и форма пъпки (табл. V, 14). В други случаи единичните или двойни пъпки са пробити отвесно, като предназначението им е по-скоро декоративно, а не като дръжки (табл. IV, 1, 2).

Като отделен и интересен случай трябва да се посочи един къс от съд с дълж. 5,3 см, шир. 5,6 см и деб. 1,2 см. На външната страна е апликирано антропоморфно изображение (обр. 1). От него са запазени долната част на трупа и краката. Коремът е моделиран чрез притискане с пръст на глинена лента. Краката са представени със силно свити към таза стъпала и издадени напред колене. Двата крака са отделени един от друг с дълбоко врязана тясна бразда. Пръстите на десния крак са загатнати от едно, а на левия от две врязвания. Липсата на останалите части от изображението пречи да се направи пълно и точно тълкуване. Положението на краката дава основание да се смята, че фигурата е седнала, а широкият таз — че се касае за жена. В известния досега археологически материал от наколните селища подобно изображение се среща за първи път.

Опит за точно датиране на наколното селище Страшимирово—2 вече е направен от Г. Тончева.⁶ Тя датира селището «към края на бронзовата епоха, около IX—

⁶ Г. Тончева, Хронология на наколните селища край Варна, Първи конгрес на БИД, I, 1970, стр. 311 и приложената хронологическа таблица.

VIII в. пр. н. е.» Основание за тази датировка авторката намира освен в керамиката и «във формата на намерената в очертанията на това селище (Страшимирово—2, б. м. — И. И.) брадва тип «келът»».⁷ Трябва обаче да се отбележи, че брадвичката не е намерена в очертанията на Страшимирово—2, а близо до източните граници на Страшимирово—1, и то като изолирана находка без други археологически материали. Следователно брадвичката не може да послужи при датирането на наколното селище Страшимирово—2. Намерените при драгирането сечива и предмети имат паралели в няколко праисторически епохи и затова датирането може да се направи единствено по керамиката. Сред публикуваните материали от бронзовата епоха, намерени в наколното селище Страшимирово—1, има много керамични късове, които по състав на глината, форма и украса са аналогични с описаната по-горе керамика от Страшимирово—2.⁸ Този факт е показателен не само за датировката, но и за това че през една и съща епоха са съществували в близко съседство две поселения. Освен това керамиката от Страшимирово—2 има паралели с археологическите материали от наколното селище при Езерово, датирани в първата половина на бронзовата епоха.⁹ Успоредно намираме и в керамиката от Дипсизка могила (с. Езеро) — ниво V и VI.¹⁰ от Михалич¹¹ и от Черна вода II (Фолтешти) в Румъния.¹² Следователно наколното селище Страшимирово—2 трябва да се отнесе към първата половина на бронзовата епоха.

⁷ Г. Тончева, цит. съч., стр. 311.

⁸ А. Маргос, Нови находки от наколното селище. . . , стр. 65; същият, Праисторическо наколно селище Страшимирово, ст. 274—276 и табл. VIII и IX.

⁹ А. Маргос и Г. Тончева, Праисторическото наколно селище при с. Езерово, Варненско, ИВАД, XIII, 1962, стр. 8 — обр. 7, 8, 9, и стр. 10 — обр. 10.

¹⁰ Г. Ил. Георгиев и Н. Я. Мерперт, Раскопки многослойного поселения у село Езеро близ г. Нова Загора в 1963 году, ИАИ, XXVIII, 1965, стр. 146 — рис. 17, стр. 147 — рис. 18, стр. 149 — рис. 21, 22.

¹¹ В. Миков, Предисторическото селище до с. Михалич, Свиленградско, РП, I, 1948, стр. 12 — обр. 4, стр. 15 — обр. 7.

¹² S. Morintz und P. Roman, Aspekte des Ausgangs des Äneolithikums und der Übergangsstufe zur Bronzezeit im Raum der Niederdonau, Dacia, XII, 1968, S. 107—110, Abb. 46—50.

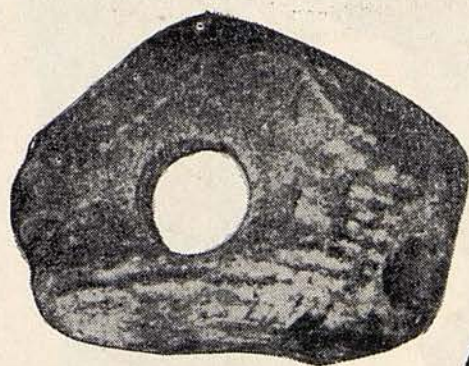
LA CITE LACUSTRE PREHISTORIQUE STRAŠIMIROVO—2

Ivan S. Ivanov

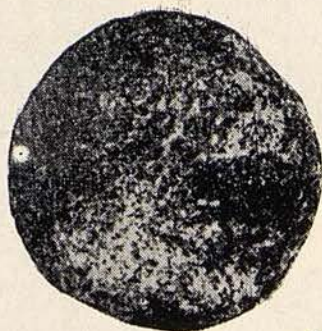
On a découvert lors des travaux de construction effectués en 1970 une nouvelle cité lacustre dénommée Strašimirovo—2, située à environ 150 m à l'Ouest de la fameuse Strašimirovo—1. L'endroit de ces palafittes est rempli d'alluvions qui dans le passé formait une partie d'un liman de la mer Noire.

Le matériel archéologique a été extrait d'une couche mélangée avec des restes de mollusques marins qui se trouvait à une profondeur de 3,50—3,80 m du niveau actuel du lac. On y a trouvé de nombreux fragments de pilotis, d'outils et d'objets en bois de rène, des pierres et du silex. Le matériel recueilli le plus abondant est de la céramique fragmentée. Des tessons conservés les plus nombreux appartiennent à des vases, des cruches et des coupes dont une grande partie ont un décor très varié. Une trouvaille isolée est particulièrement intéressante. Il s'agit d'une applique antropomorphe sur un vase en céramique — probablement la représentation d'une femme assise.

A juger des homologues de la céramique de Strašimirovo—1 (couche supérieure), d'Ezerovo (niveaux V et VI), de Mihalič et de Černa Voda II (Foltești) la cité lacustre Strašimirovo—2 peut être datée de la première moitié de l'âge de bronze.

1

2

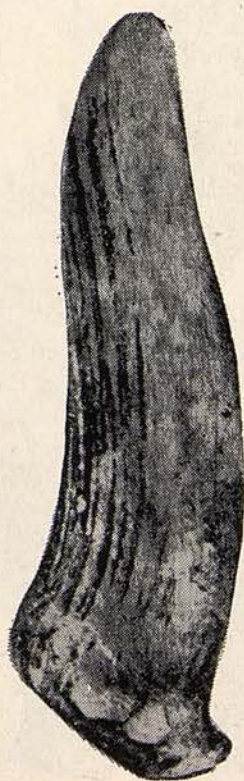
3

4

5

6

7

8

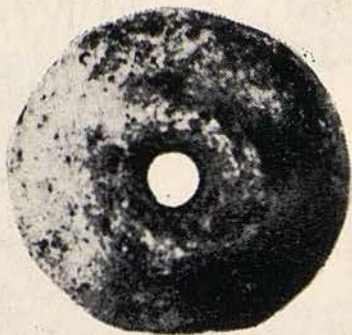
9

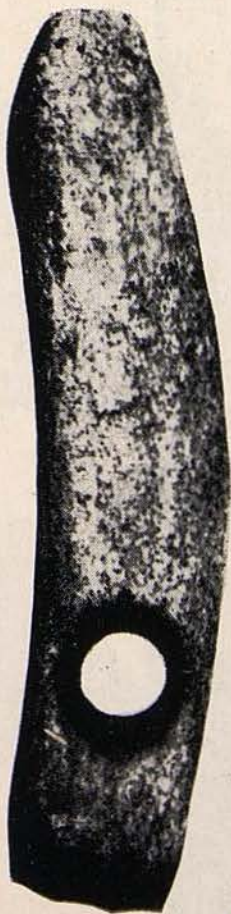
1

2

3

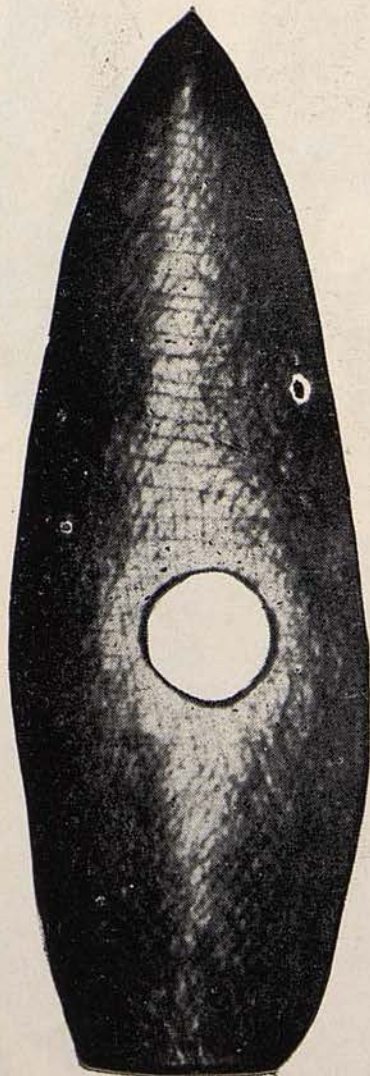
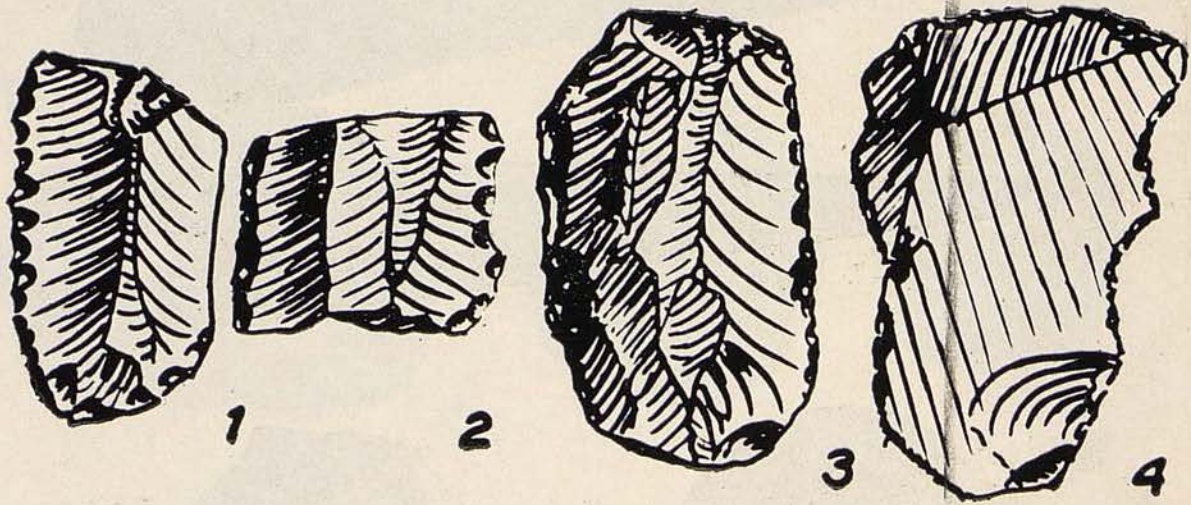
4

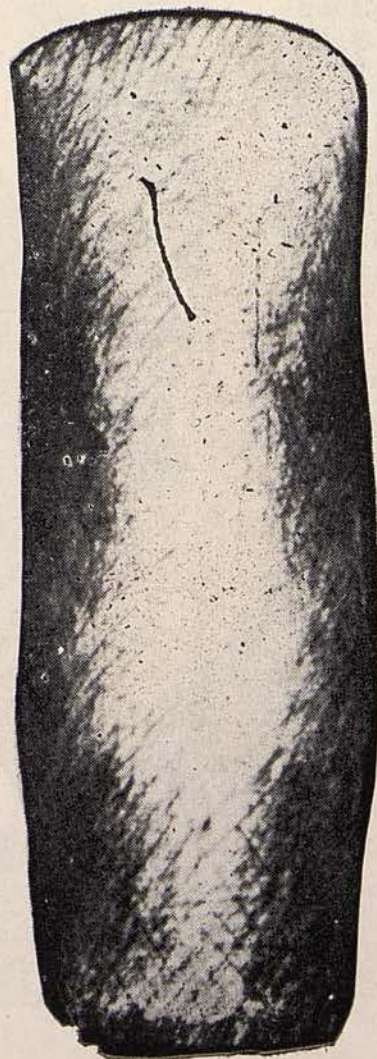
5

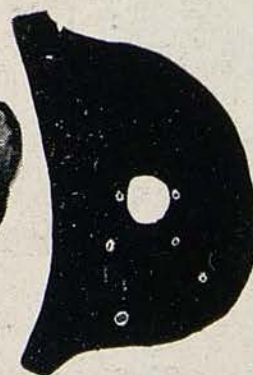
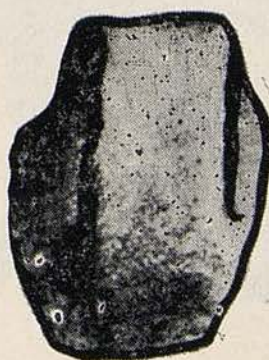
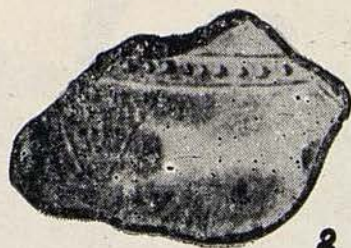
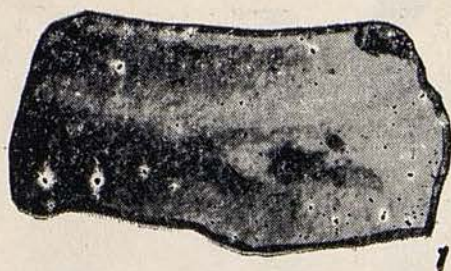

6

5

9

